

Lilianna Kiejzik

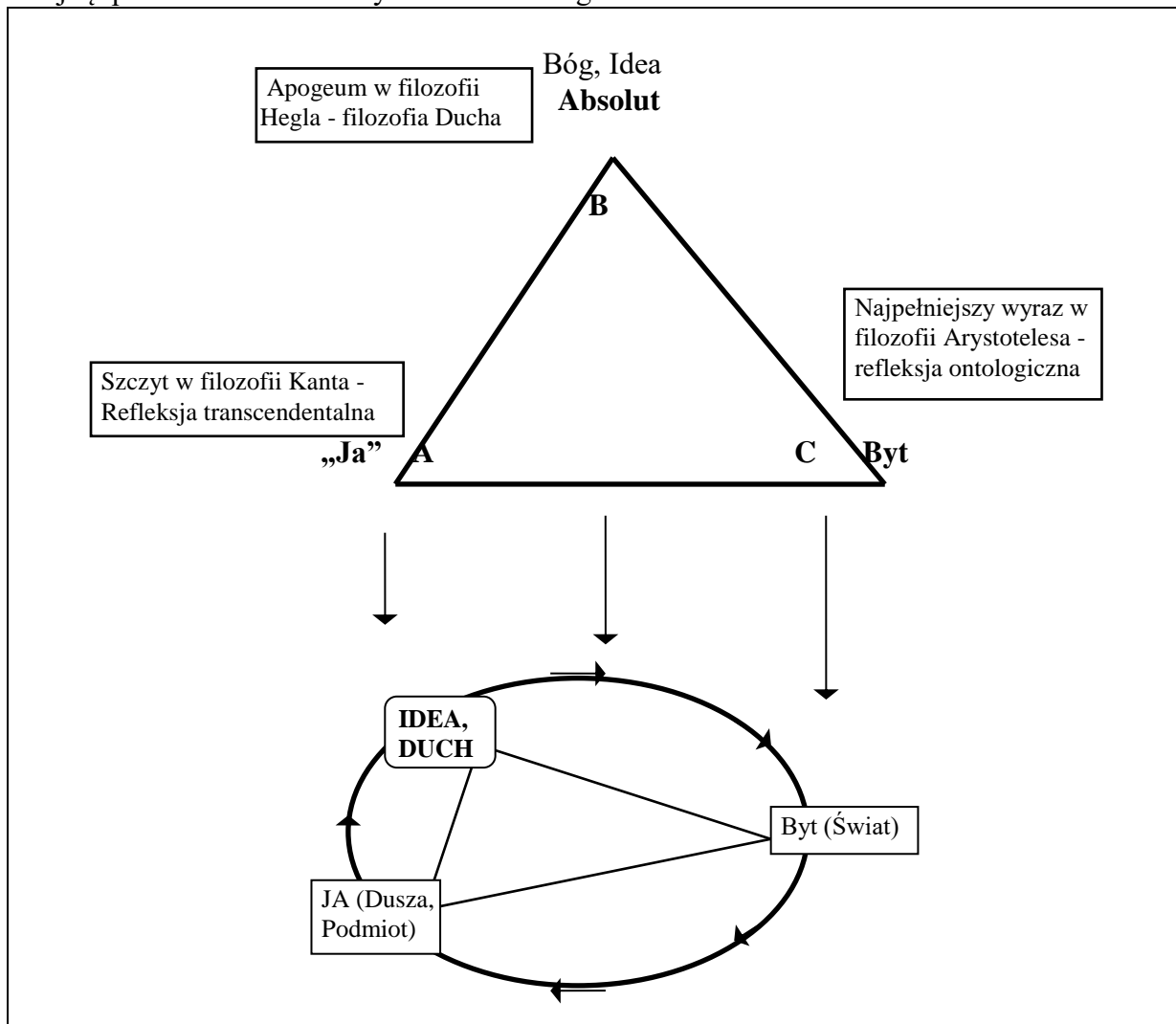
**MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKŁADÓW NA TEMAT FILOZOFII NIEMIECKIEJ – 8a,
Z FILOZOFII NOWOŻYTNEJ (FILOZOFIA WIELKICH SYSTEMÓW – NIEMIECKA FILOZOFIA KLASYCZNA - HEGEL)**

Uwaga – tekst podlega prawom autorskim, proszę nie rozpowszechniać!

Hegel Georg Wilhelm Friedrich (1770 - 1831)

Stworzył monumentalny system filozoficzny, którego naczelną przesłanką było przekonanie, że rozwój świata, przyrody, społeczeństwa i historii jest tak naprawdę rozwojem **Idei - Bytu - Myśli** (Ducha Świata, Rozumu Świata, często przez wielu interpretowanego też jako Bóg). Wszelka zatem filozofia badając przyrodę, społeczeństwo, historię musi pamiętać o tym, że badane są kolejne postaci **Idei**. Platónski trójkąt o którym mówiliśmy na początku (rys.4), w zastosowaniu do Hegla wygląda tak, jakby Idea w procesie jej samo-rozwoju emanowała (wyłaniała, rodziła) z siebie zarówno byt przyrodniczy jak i świadome Ja (człowieka w kulturze i nauce).

Trójkąt platoński zastosowany do filozofii Hegla

Idealizm filozofii Heglowskiej polega na traktowaniu jako bytu wszystkich trzech elementów trójkąta platońskiego (Idei, Bytu i Ja) w taki sposób, że ontologiczny status Bytu (Świat) i Ja (Podmiot, Dusza) jest konsekwencją rozwoju Idei. Zatem filozofia Hegla jest filozofią analizującą kolejne etapy samo-rozwoju Idei = Bytu (Absolutu). W ostateczności okazuje się, że sama filozofia jest finalnym momentem tego samo-rozwoju. Logiczna natura Idei powoduje, że samo-rozwoj jest w istocie samo-poznaniem, którego zwieńczeniem jest filozofia Hegla.

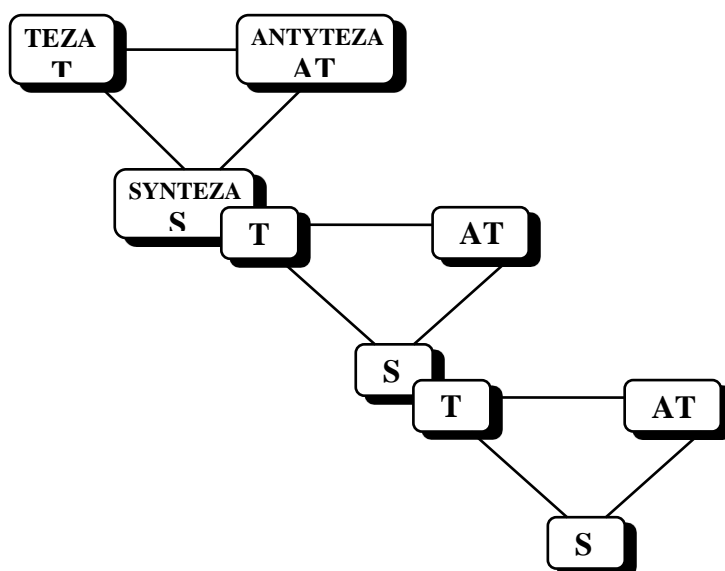
Zadaniem filozofii jest „odkrycie” **Prawdy**. Nie znajduje się ona w rzeczach (świat przyrody), ani w człowieku (pojedynczy umysł).

Rozwój Idei = Bytu

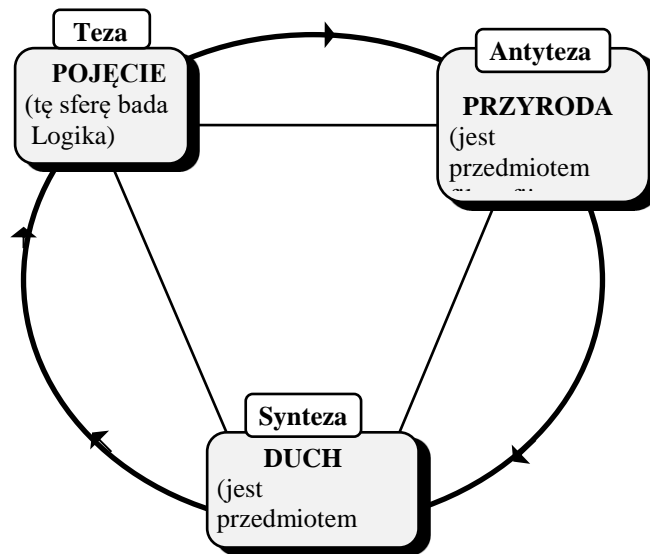
Idea rozwijając się przyjmuje różne postaci. Rozwija się od postaci najprostszej do postaci najbardziej złożonej, czyli od postaci najbardziej abstrakcyjnej do postaci najbardziej konkretnej. Rozwój ten charakteryzuje Hegel za pomocą dialektycznej triady przebiegającej wedle schematu: teza, antyteza, synteza. Pierwszą postacią bytu jest pojęcie, następnie przyroda (postać zewnętrzna pojęcia) oraz postać finalna - duch. Ów końcowy etap rozwoju ducha określany jest terminem Ducha Absolutnego (absolutna ogólność - filozofia i nauka + absolutna konkretność - kultura i sztuka).

Nauka o pojęciu to **Logika**; nauka o przyrodzie to **Filozofia Przyrody**, nauka o duchu to **Filozofia Ducha**. Logika dzieli się triadycznie na Naukę o bycie, Naukę o istocie oraz Naukę o pojęciu. Filozofia przyrody również została przedstawiona triadycznie: Mechanika, Fizyka, Organika (czyli fizyka organizmu). Zwieńczeniem systemu heglowskiej filozofii jest filozofia ducha która dzieli się na: filozofię ducha subiektywnego, filozofię ducha obiektywnego i filozofię ducha absolutnego.

Logiczny schemat rozwoju Idei wedle praw dialektycznej triady.

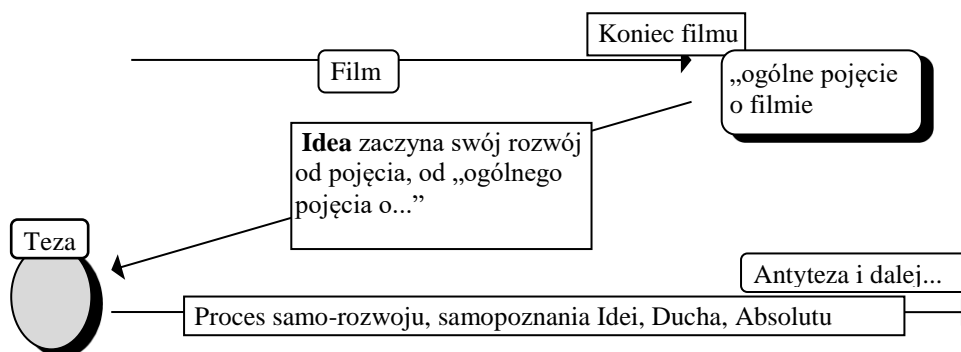

Triadyczny rozwój Idei w filozofii Hegla

Aby wyjaśnić rozumienie rozwoju Idei posłużymy się metaforą dzieła filmowego. Wyobraźmy sobie, że obejrzelśmy jakiś film, poddaliśmy go wyczerpującej analizie, doszliśmy do wszelkich możliwych uogólnień i generalizacji na jego temat. W wyniku tego powstało ogólne pojęcie tej konkretnej filmowej historii. Koledze który nie oglądał filmu przekazujemy „ogólne pojęcie o filmie”, wszystko to, co zawiera jego pojęcie, które „wytworzyliśmy” sobie po jego oglądnięciu. Wiemy, że po obejrzeniu filmu nasz przyjaciel dojdzie do tych samych wniosków. Otóż podobnie jest z punktem wyjścia filozofii heglowskiej - wyjściowa treść zawiera się w ogólnym pojęciu. Ten kto nie oglądał filmu, a ma o nim pojęcie, znajduje się w nieco podobnej sytuacji co Hegłowski Duch. Przystępuje do oglądania filmu, tak jak Duch, który zaczyna samo-rozwoj od Idei.

Metaforyczna treść pojęcia Idei (metafora - film).

Finalny etap rozwoju ducha jest przedmiotem rozważań heglowskiej filozofii ducha. Metoda dialektycznej triady także tutaj, jak na każdym etapie, wyróżnia trzy fazy rozwoju ducha: ducha subiektywnego (teza) wyrażającego się w antropologii, fenomenologii i psychologii; ducha obiektywnego (antyteza) wyrażającego się w prawie, moralności i

etyczności oraz ducha absolutnego wyrażającego się w sztuce, religii i filozofii. Właśnie w filozofii zostaje wyrażona (odkrywa samą siebie) absolutna prawda w swej skończonej absolutnej formie.

Słowniczek terminów

Absolut - w teoriach spekulatywnych i metafizycznych najwyższy, idealny, doskonały i niczym nie ograniczony byt, konieczny warunek istnienia rzeczywistości. U Hegla Absolut jest czystą myślą, podlega więc rozwojowi według koniecznych praw myślenia, które tożsame są z dialektycznymi prawami stawania się.

Alienacja - (łac. alienus - obcy); wyobcowanie; termin użyty przez Hegla na określenie procesu kiedy Idea w procesie samo-rozwoju „wychodzi z siebie”, i uprzedmiotawia siebie w fizycznym świecie przyrody (*przejście od tezy do antytezy, od pojęcia do przyrody*).

Dialektyka - (gr. dialektike techne - sztuka dyskusji), sposób argumentowania i prowadzenia sporów; w tym sensie pierwszymi dialektykami byli starożytni sofści. **Dialektyka heglowska** jest nauką o prawach rządzących rzeczywistością; dialektyczny trójstopniowy (**triada**) rozwój myśli a zarazem całej rzeczywistości obejmuje następujące stadia: tezę, antytezę, i ich syntezę, która jest jednością obu, nie jako suma ale jako przewyciężenie obu, już na innym (wyższym?) poziomie; od tego momentu zaczyna się kolejny etap dialektycznego rozwoju (teza - antyteza - synteza...).

Idealizm logiczny - (inaczej: panlogizm, gr. *pan* - wszystko + *logos* -słowo, nauka) stanowisko Hegla wedle którego natura bytu jest logiczna; byt utożsamia się z myślą.

Idealizm obiektywny - patrz rozdz. Platon

Idea - u Hegla Idea ma charakter absolutny, więc często zamiennie używany jest termin Absolut (**Idea Absolutna**); patrz rozdz. Platon.

Literatura zagadnienia

G.W.F. Hegel: Fenomenologia ducha, przełożył A. Landman. PWN, Warszawa t.1, 1963; t.2, 1965.

G.W. F. Hegel: Encyklopedia nauk filozoficznych, przeł. Ś. F. Nowicki. PWN, Warszawa 1990.

T. Kroński: Hegel. Wiedza Powszechna, Warszawa 1961

Wł. Tatarkiewicz: Historia filozofii: t.2.

F. Copleston: Historia filozofii, t.7. Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1995.